

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

ความมั่นคงด้านอาหาร หมายความว่า การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารที่มีความปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการตามวัยเพื่อการมีสุขภาพดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาและความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติสาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร (พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2551)

ปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรในการปลูกพืชที่เป็นอาหารลดลง อีกทั้งทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มเสื่อมโทรมขาดการบำรุงรักษา ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ปัญหาของทรัพยากรน้ำ และการลดลงของแรงงานภาคการเกษตร ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ล้วนส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรในการผลิตอาหารของประเทศไทย ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งในปัจจุบันประชาชน ได้หันมาใส่ใจสุขภาพกันมากขึ้น โดยเฉพาะอาหารที่รับประทานที่ปลอดภัย หน่วยงานต่างๆ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชน สร้างอาหารที่ปลอดภัยโดยชุมชนเอง โดยการส่งเสริมให้ทำเกษตรที่ปลอดภัย ปลูกผักที่ปลอดภัย เลี้ยงสัตว์ สำหรับเป็นอาหารในชุมชน โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเห็นว่าควรที่จะรณรงค์ ส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาใส่ใจสุขภาพโดยการรับประทานอาหารที่ปลอดภัย โดยเฉพาะ ข้าว พืชผัก สมุนไพร เนื้อสัตว์ ปลา

องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ ประกอบด้วยเขตการปกครอง 2 ตำบล จำนวน 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลยางคำมีจำนวน 10 หมู่บ้าน และตำบลโพนทราย มีจำนวน 3 หมู่บ้าน เดิมตำบลโพนทราย 3 หมู่บ้าน ดังกล่าว เรียกชื่อว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทราย และมีการยุบรวมเข้ากับองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 6 กันยายน 2547 และเรียกชื่อว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำมูลซึ่งอยู่ทางทิศใต้ และฝั่งลำน้ำเสียวทางด้านทิศตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 40 มีหนองน้ำ คลอง บึง เป็นจำนวนมาก ส่วนพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูงคิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนมากเป็นดินร่วนปนทราย พื้นที่แห้งแล้งหลังฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว เขตบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ มีเนื้อที่ประมาณ 80 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 50,000 ไร่

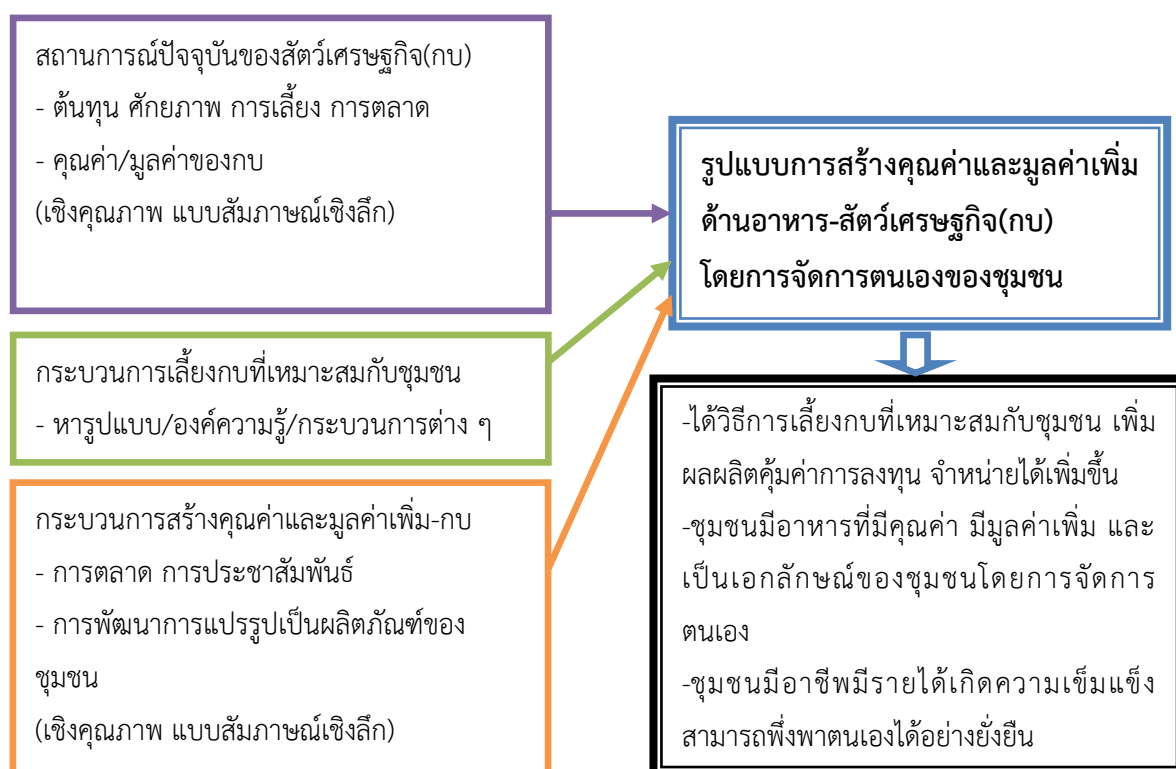
ปัจจุบันชาวบ้านในตำบลยางคำ อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำอมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มีการทำเกษตร การเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะกบ มีการเลี้ยงกบประมาณ 20 หลังคาเรือน โดยเลี้ยงกบเป็นบ่อๆ ละ 200-500 ตัว โดยองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด สนับสนุนส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนทำเกษตรและเลี้ยงกบสำหรับเป็นอาหารของคนในชุมชน หากแต่ยังไม่เป็นที่นิยมกันแพร่หลาย

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ จึงเห็นว่าควรที่จะรณรงค์ ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีอาหารรับประทานและจัดทำโครงการ การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มด้านอาหาร - สัตว์เศรษฐกิจ (กบ) เพื่อ

เสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการตนเองของชุมชน โดยการเลี้ยงกบไว้สำหรับการบริโภค เหลือแบ่งปัน และขาย เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้คนในชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจในประเด็นดังกล่าวและได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำในการดำเนินการวิจัยเรื่องการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มด้านอาหาร – สัตว์เศรษฐกิจ (กบ)

1.2 กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มด้านสัตว์เศรษฐกิจ(กบ) โดยการจัดการตนเองของชุมชนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังแผนภาพด้านล่างนี้

1.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1.3.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการเลี้ยงกบในชุมชน
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการเลี้ยงกบที่เหมาะสมกับชุมชน
- 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสัตว์เศรษฐกิจ(กบ)

1.3.2 เป้าหมาย

1) สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงกบในชุมชนตำบลยางคำให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงกบ เพื่อคณะวิจัยจะได้ทราบสถานการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วใช้ข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์กับทีมวิจัย เพื่อเตรียมศึกษากระบวนการเลี้ยงกบที่เหมาะสมกับชุมชน

2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลี้ยงกบให้กับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงกบและเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงกบที่เหมาะสมกับชุมชน โดยการจัดการตนเอง และมีการวิเคราะห์กระบวนการเลี้ยงกบที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อจัดทำคู่มือให้กับสมาชิกในกลุ่ม

3) สร้างรูปแบบในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับการเลี้ยงกบ โดยการส่งเสริมการหาช่องทางการตลาด สนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการบริโภคเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์กบให้มีความหลากหลาย และกำหนดนโยบายร่วมกับชุมชนให้มีการตั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงกบ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและพัฒนาอาชีพกลุ่มผู้เลี้ยงกบในชุมชน

4) จัดการขยายผลที่ได้จากการวิจัย โดยนำข้อมูลไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มเครือข่ายอื่นที่สนใจ

1.4 กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

1.4.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้เลี้ยงกบและบริโภคกบที่อยู่ในเขตตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด และเครือข่ายเลี้ยงกบ

1.4.2 พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ที่ผู้วิจัยใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม หมายถึง การทำให้ทรัพยากรอาหารที่มีในชุมชนเกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม โดยการนำความรู้ การสร้างความตระหนัก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการนำห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) มาช่วยวิเคราะห์และเสริมสร้างให้อาหารของชุมชนมีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มอย่างมีระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค

1.5.2 อาหารชุมชน/อาหารท้องถิ่น หมายถึง ของกินหรือสิ่งที่คนในชุมชนนิยมรับประทาน ซึ่งสามารถผลิตเอง ปลูกเอง หรือหาได้ในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ

1.5.3 กบ หมายถึง กบที่กลุ่มผู้เลี้ยงกบในตำบลยางคำนำมาเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม โดยส่วนใหญ่จะเป็นกบพื้นบ้าน และกบพันธุ์ผสมระหว่างกบพันธุ์พื้นบ้านกับกบพันธุ์บรูฟร็อก

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบและมีข้อมูลของสัตว์เศรษฐกิจ(กบ)ของชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบัน
- 2) ได้ผลการศึกษากการเลี้ยงกบ เป็นสถิติ เอกสาร คู่มือ ก่อน-หลัง
- 3) มีวิธีการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าสัตว์เศรษฐกิจ(กบ) เช่น การแปรรูป
- 4) ได้อาหารที่มีคุณค่าและมูลค่าจากสัตว์เศรษฐกิจ(กบ)ที่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน
- 5) ชุมชนมีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- 6) ประชาชนนิยมบริโภคกบมากขึ้น ทำให้ขายได้จำนวนมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น
- 7) ชุมชนสามารถจัดการตนเองในการเลี้ยงกบเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าในการจัดจำหน่าย